

Preek over Jes 66:10-14

Gehouden op de 4^e zondag van de 40dagen, 10 maart 2024 in de Bergkerk te Den Haag

Gemeente van Christus,

Het was echt een drama, dat zich daar aan de tafel naast de mijne afspeelde. Een heel alledaags drama, iets dergelijks gebeurt zeker duizend keer op een dag, over de hele wereld. Maar toch, met het oog op de lezing uit het oude testament van vandaag, was het wel een drama, dat ons iets van God laat zien!

Op een van de weinige zonnige middagen die ons afgelopen zomer gegund waren, zat ik voordat ik naar Noordwijk moest op het terrasje van St. Joris en de Draak samen met een vriend op het Koningsplein koffie te drinken. Er hing een zomerse sfeer, het terras onder de kastanjes zat vol en in de speeltuin op het plein krijs-ten veel kinderen. Niets vermoedend zat iedereen van het weer te genieten of te kletsen, de twee vriendin-nen aan hun tafel net zo als wij aan de tafel ernaast. Toen gebeurde het: Haar zin niet afmakend, sprong een van die twee vriendinnen plotseling als door een adder gebeten op. Haar stoel vloog achterover en iedereen op het terrasje keek op, hoe ze als de bliksem de straat overstak en naar de speeltuin liep. Ik merkte het ge-huil pas op, toen ze enkele seconden later met haar kleine, hardop jankende dochter op de arm terugkwam. Ze nam plaats, zette haar dochter op haar schoot en begon zachtjes met haar te praten. Blijkbaar was een stoute kat het speeltuintje overgestoken en had, toen het meisje hem wilde aaien, uitgehaald en op haar hand een klein, pijnlijk krasje achtergelaten.

De moeder, die haar kind troost. Nog steeds keken velen op het terrasje vertederd na dit tafereel – maar het terrasje, al die mensen, haar vriendin aan tafel, haar koffie die koud werd, niks daarvan bleek meer te bestaan voor deze moeder. Alles, wat telde, was: haar dochtertje troosten. Vandaag horen wij: Zó is ook God! Want hij laat ons door Jesaja weten: Zoals een moeder haar kind troost, zo troost ik jullie.

De God van de Bijbel is gelukkig geen onpersoonlijk 'iets', ook geen naamloze oorsprong van alles. Nee, God wil ons persoonlijk aanspreken, een intieme relatie met ons aangaan, voor ons zichtbaar aanspreekbaar zijn. Daarom noemen wij God 'Onze Vader', als wij bidden. Ook de Bijbel noemt God vaak 'vader', zo laat ons het nieuwe testament de relatie tussen Jezus en zijn vader zien. – Hier nu een andere kant van God, een moeder-lijke kant. Een kant, die vroeger breed maatschappelijk als niet zo belangrijk werd geacht en daarom in de bij-bel ook niet zo vaak opduikt. Ik vermoed dat de moederlijke eigenschappen van God daarom onderbelicht zijn gebleven: Vaak werd God uitsluitend gezien als de machtige, strenge, rechtvaardige en straffende heerser – wat de meesten associeerden met de heer van het huis of met de toch meestal mannelijke koning. Daarom vandaag, passend bij de 40dagentijd, wanneer wij ook onze blinde vlekken eens in het zonnetje zetten, het nodige spotlight op de moederlijke kant van God. Daarbij is het natuurlijk te makkelijk, alle eigenschappen van God op te delen in vaderlijk of moederlijk – alsof moeders niet streng kunnen zijn en vaders niet kunnen troosten. Toch denk ik, dat wij veel over God kunnen leren, als wij even bij het plaatje stil staan en nauwkeurig kijken, wat er eigenlijk gebeurt, als een moeder haar kind troost. Hoe precies doet ze dat?

Ten eerste: Zij weet als allereerste als er iets mis is, want zij kent de stem van haar kind het beste. Het merk-waardige aan de situatie op het terrasje was dan ook, dat niemand door had, hoezo die vrouw daar ineens opsprong, zelfs haar vriendin keek verbaasd op, omdat ook zij in al dat lawaai, tussen al die krijsende kinderen niet hoorde, dat er met dit kleine meisje iets aan de hand was. Haar moeder hoorde het wel, meteen. En als God ons troost zoals een moeder haar kind, dan mogen ook wij erop vertrouwen, dat God het als allereerste weet, als er iets met ons mis is, dat hij – of zij – onze stem zó goed kent en zó snel hoort als een moeder de stem van haar kind! Ook al schreeuwen er duizend verschillende stemmen in ons of om ons heen – de troos-tende God hoort altijd de onze en weet wat onze pijn of leed is.

Ten tweede laat de moeder alles staan en liggen, springt op en rent naar het speeltuintje, waar haar dochter-tje zit te huilen. Het maakt niet uit, of de stoel achterover vliegt en ook niet, wat de andere mensen nu van haar denken, alleen één ding telt: Zo snel mogelijk bij haar dochter zijn. En ik kan me voorstellen, dat ook voor haar dochter dit nu het allerbelangrijkste is. Ook als volwassene is het toch nog zo: Het is al erg genoeg, als ons iets naars overkomt – maar nog erger is het, als wij er alleen doorheen moeten. Sterker is dat als kind – u kunt zich zeker ook aan situaties uit uw eigen kindertijd herinneren, maar toen ik als kind eens pijnlijk was gevallen, zag ik in de momenten erna alles wazig, de pijn, de shock, de verlatenheid hing als een sluier over alles. Alleen al de stem van mijn moeder duwde die sluier opzij en met iedere meter die ze dichterbij kwam, werd de pijn dragelijker. De aanwezigheid, de nabijheid, het er-zijn van de moeder is het allermeest troosten-

de voor het kind, daarom luiden haar eerste woorden ook vaak: “Ik ben er!” – Ik vraag me af, hoeveel moeders (of vaders) er ooit bij stilstaan, dat ze met deze eenvoudige woorden “Ik ben er!” eigenlijk God aanroepen. Want denkt u eens aan het verhaal, waar Mozes voor de brandende braamstruik staat en stomverbaasd vraagt, wat de naam van de God is, die daar ineens met hem praat. Hij (of zij) stelt zich dus voor als ‘Ik Ben Die Ik Ben’ – of, nauwkeuriger vertaald: “Ik ben de: ‘Ik-Ben-Er’”! Gods wezen is aanwezigheid, nabijheid – precies daar, waar wij pijn hebben, juist dan, als wij naar troost hunkeren! Het hele levensverhaal van Jezus straalt dit uit: In hem kwam God te midden van ons mensen omdat zij bij ons wilde zijn. In zijn leven onderging Jezus alle mogelijke soorten van verlatenheid, wreedheid, angst en pijn – opdat wij ons nooit alleen voelen, wat voor ongeluk ons ook overkomt! God weet hoe wij ons voelen, zij heeft dezelfde pijn gevoeld, moest door hetzelfde donkere dal gaan, dezelfde strijd strijden. Zij weet hoe het is, voelt mee, leeft mee en lijdt mee – precies zoals een moeder met de vreugde en het verdriet van haar kind mee leeft, mee lijdt.

Op het terrasje zat het meisje dus zachtjes huilend op de schoot van haar moeder, die – armen om haar heen geslagen – met tedere stem tegen haar praatte. Ik verstond niet, waarover ze het had, maar een ding weet ik zeker: Daar, waar het meisje op dit moment alleen het krasje op haar hand kon zien, zag de moeder al korst en heling. Daar, waar het kind alleen de pijn en de tranen kon voelen, zag de moeder haar alweer lachen. En daar waar het kind bang dacht, dat alle katten stout zijn, zag haar moeder ze al blij weer met lieve katten spelen. Dat is namelijk ook iets bijzonders, als moeders troosten: Ze kunnen verder zien dan het kind, ze houden het overzicht en kunnen het noodlot daarom relativeren, in perspectief zien van het grotere geheel. En dit is zo ook met God, die wij immers niet alleen ‘vader’ noemen of ‘Ik-Ben-Er’, maar ook ‘de eeuwige’. Want dit is deel van ons geloof, dat God er altijd was en ook altijd zal zijn – en daarom ook alle tijden kan overzien, het grote overzicht over alles kan behouden. ‘Duizend jaren zijn in uw ogen gelijk de dag van gisteren’ zo bidt de psalmist. Zoals wij vaak is hij op zoek naar troost, vraagt hij naar het ‘waarom?’, naar de diepere zin van de nare situatie waarin hij verkeert – maar hij weet, dat die zin zich meestal pas veel later openbaart. Vaak heeft het tijd nodig, voordat wij kunnen zien, dat het kwade, dat ons overkwam, uiteindelijk toch ook goede gevolgen had. En het heeft afstand nodig, zodat wij kunnen ontdekken, dat een rampzalige periode in ons leven daadwerkelijk een zinvolle en leerzame ómweg naar het juiste doel was. En is het niet troostend, dat die diepere zin, dat dit doel, mocht het er tenminste zijn, al bekend staat bij God?

Nog een stapje verder gaat Jesaja in de tekst van de lezing van vandaag: Hij weet, dat God niet alleen alle tijden overziet, maar ook al het verlangen, dat mensen koesteren. Israël zat na de hoopvolle terugkeer naar het heilige land verpletterd tussen de ruïnes van het oude, door de Babyloniërs met de grond gelijkgemaakte Jeruzalem. En nu schildert Jesaja hier voor het volk het krachtige, kleurige beeld van het nieuwe Jeruzalem – vol leven, rijkdom, vreugde, vrede en groei. Het is geen schrale troost, dat hier een onrealistische toestand wordt beschreven, dat het hier eigenlijk om het bovenaardse hemelrijk gaat. Want Jesaja belooft deze hemelse toestanden immers niet voor morgenochtend. Het gaat hem erom, het verlangen te wekken in Israël, het volk te laten zien, wat God uiteindelijk voor hen, voor de wereld in petto heeft. Hij schetst een ultiem doel – en ook al is dit doel te groot, te ver voor menselijke begrippen – weten, hoe het eruit ziet, werkt troostend en wekt de energie, ten minste aan de weg naar dit doel mee te timmeren. Zo ligt het ook niet binnen ons handbereik, in ons eentje op aarde alle tranen af te wissen, al het leed uit te roeien en het hemelrijk op te richten. Maar de belofte, dat ooit de hele wereld zo uit zal zien als het hemelse Jeruzalem, blijft staan. En ieder traan die wij wel afwissen, al het goede wat wij tegen het leed inbrengen, is inderdaad een stap naar de vervulling van deze belofte!

Israël hoorde Gods belofte, stond op uit de puinhoop in Jeruzalem, keek rond en besepte, dat al die ruïnes om hen heen eigenlijk bouwputten zijn. We weten niet precies hoe, maar kennelijk hebben ze dan snel de handen uit de mouwen gestoken, want maar enkele tientallen jaren later stond niet alleen de tempel weer, maar was Jeruzalem ook weer een bloeiende stad.

Verlangen werkt troostend – in het grote, bijvoorbeeld bij de wederopbouw van een stad, het voorkomen van een wereldwijde klimaatramp en het genezen van een verdeelde, gepolariseerde maatschappij. Maar ook in het kleine. Zo vermoed ik, dat de moeder op het terrasje aan haar dochter vertelde, dat er gauw geen tranen meer zullen vloeien en dat het krasje op haar hand straks al geen pijn meer zal doen. Toen ik wat later wegfietsde, zag ik haar alweer lachend in de speeltuin spelen.

Amen.